

Kon(m)ter & Kuipers, importhandel in flessen en fustbier (1879/1880-1912)

Peter Zwaal

Onlangs heeft het Likeur & Fris Museum een kogelflesje ten geschenke gekregen. Volgens de mondelinge informatie van de schenker zou het flesje zo'n twintig jaar geleden gekocht zijn op een rommelmarkt in Hulst, Zeeuws-Vlaanderen. Het betreft een gedrongen model kogelflesje (19 cm hoog bij een diameter van 7,5 cm) van halfwit (zeegroen) glas met een inhoud van ongeveer 30 cl. Een reliëftekst op de hiel maakt duidelijk dat het kogelflesje van Engelse makelij is: *J.W. Dobson Ltd / makers / Barnsley*.

Barnsley in het graafschap South Yorkshire is al sinds de zeventiende eeuw een centrum van glasnijverheid. Ook thans is er nog een belangrijke verpakkingsglasfabriek gevestigd: Redfearn Glass Ltd.

Nauwkeurige datering

Aan de hand van de naam van de producent kan het kogelflesje vrij nauwkeurig worden gedateerd. J.W. Dobson Ltd. is namelijk voortgekomen uit de in 1872 te Barnsley opgerichte firma Sutcliffe & Wade, exploitant van de Oaks Glass Bottle Works. In 1877 werd John William Dobson medeëigenaar van deze fabriek. Het jaar daarop trad Thomas Sutcliffe terug als firmant waarna de firmanaam gewijzigd werd in Wade & Dobson (1878). Nadat ook Charles James Wade zich uit het bedrijf had teruggetrokken, werd op de flesjes uit de Oaks Glass Bottle Works alleen nog maar de naam J.W. Dobson vermeld (1884). In 1899 werd het

bedrijf omgezet in een *limited liability company*. Tenslotte veranderde de naam van het bedrijf in Dobson & Nall Ltd. (1903). De reliëftekst J.W. Dobson Ltd. maakt derhalve duidelijk dat het kogelflesje tussen 1899 en 1903 in Barnsley moet zijn vervaardigd.

Behalve de reliëftekst op de hiel heeft het kogelflesje ook een reliëftekst in de bodem. Deze tekst luidt: *Konter & Kuipers / agents / Rotterdam*. Dit artikel is het verslag van een speurtocht naar dat bedrijf. Die speurtocht begint op Schiermonnikoog, waar Geertje Karels Steffens (1817-1907) eind 1846 verneemt dat het koopvaardijship waarvan haar man Tjipke Botes Konter (1810-1846) de kapitein is, vergaan is op zee. Geertje heeft op dat moment een anderhalf jaar oud dochttertje en is zwanger van een zoon, die in februari 1847 geboren wordt en die genoemd wordt naar zijn verdronken vader: Tjipke Tjipkes Konter (1847-1921).

Oranje-Bierhuis

In maart 1859 verhuizen Geertje en haar twee kinderen van Schiermonnikoog naar Leeuwarden, alwaar Geertje in het huwelijk treedt met haar zwager Bouwe Jans Kuipers (1820-1883). Bouwe Kuipers is dan al bijna vijf jaar weduwnaar van Geertjes jongere zuster Anneke en hij heeft drie jonge kinderen. Geertje Steffens en Bouwe Kuipers voegen hun gezinnen samen en zetten een gemeenschappelijk huishouden op. Kuipers verdient sinds 1852

een goed belegde boterham als bierhandelaar en is vanaf 1857 ook eigenaar van het Oranje-Bierhuis. Deze op de hoek van het Raadhuisstraatje en het Herenwaltje gelegen horecazaak heette oorspronkelijk het Oranje-Koffijhuis, een naam die terugvoert tot de Bataafs-Franse tijd (1795-1813) toen de Orangisten elkaar hier regelmatig zouden hebben getroffen.

Voor Bouwe Kuipers liggen bierhandel en bierhuis volstrekt in elkaars verlengde. Uit advertenties in de *Leeuwarder Courant* blijkt dat Bouwe Kuipers in het Oranje-Bierhuis een flink aantal binnen- en buitenlandse bieren verkoopt. De binnenlandse bieren zijn afkomstig uit Deventer (uit de brouwerij van de familie Bussemaker), Heumen (uit brouwerij Bergzigt van de familie Van den Broek), Amsterdam (uit brouwerij De Gekroonde Valk van de firma Van Vollenhoven & Co.) en Maastricht. De buitenlandse bieren komen uit Groot-Brittannië (Porter en Ale), Beieren (Kitzinger), Pruisen (Danziger Jopen) en België (Faro en Lambiek).

Door het zeer brede aanbod van bieren onderscheidt het Oranje-Bierhuis zich van alle andere café's in Leeuwarden. Een tweede onderscheidend kenmerk is dat er principieel geen jenever en andere gedistilleerde dranken worden geschonken.¹ Het concept van het Oranje-Bierhuis is dermate succesvol dat ook in enkele andere Friese steden café's worden geopend onder de

Binnen- en Buitenlandsche Bieren en Minerale Wateren

BIJ

B. J. KUIPERS,

ORANJE BIERHUIS, BEZIJDEN HET STADHUIS,

die zich minzaam aanbeveelt tot de levering van onderstaande, volgens:

PRIJS-COURANT.

	PER FL. CTS.	PER 1/2 FL. CTS.
Dantziger Jopenbier		60
Engelsch Porter	60	30
" Ale (zoet en bitter)	50	26
*Echt Beijersch (<i>Kitzinger</i>)	30	16
*Inland. "	20	10
*Maastricht (<i>oud</i>)	15	8
*Nieuwligt (<i>Heumens</i>)	15	8
*Holl. Faro	15	8
* " Ale	20	10
*Princesse Amsterd. (brouwerij <i>de Valk</i>)	15	8
* " " " " "	12	6
* " " " " "	10	5
*Dubbel Deventer	20	10
*Enkeld " " " " "	12	6
*Versch (<i>bruin en blank</i>)	12	6

De flesschen worden afzonderlijk à 7 ct. berekend.

Selters	water bij 20 of meer per kruik	20 cts.
"	" " " "	22 "
"	" " " 1/2 "	18 "
Fachinger	" bij 20 of meer " "	20 "
"	" " " "	22 "
Pilnauer bitter	" per groote "	60 "
"	" " " vierk. "	35 "
Kissinger Rakoczy	" per "	40 "
Pyrmonter staal	" " flesch	45 "

De prijzen der wateren met inbegrip van kruik of flesch.

De met * geteekende Bieren worden ook in grooter of kleiner fusten afgeleverd en bij toezending op eigene kruiken afgetapt.

H.H. *Kasteleins* en *Sljters* genieten **korting**.

naam Oranje-Bierhuis. Het is zeer wel mogelijk dat Bouwe Kuipers de Oranje-Bierhuizen in Franeker, Harlingen en Wolvega eveneens van bieren heeft voorzien. Meer directe financiële bemoeienis met deze andere bierhuizen lijkt hij echter niet te hebben gehad.

Boven: Bouwe Jans Kuipers (collectie Wanda Peters).
Links: advertentie *Leeuwarder Courant*, 15 juli 1864.

Bierhandel krijgt de overhand

In de jaren zestig en zeventig van de negentiende eeuw gaan diverse Nederlandse brouwerijen ertoe over om bier te brouwen volgens de 'Beierse' methode van ondergisting. Deze Beierse bieren van Nederlandse makelij winnen vooral in de grote steden snel aan populariteit. Bouwe Kuipers ziet al zeer spoedig ook afzetmogelijkheden in Friesland. De Nederlandse Beierse bieren zijn namelijk voedzamer en zwaarder dan normale Nederlandse bieren maar tegelijkertijd aanzienlijk goedkoper dan de echte Beierse bieren. Voor die laatste bieren moeten immers invoerrechten worden betaald en veel hogere transportkosten worden gemaakt. In 1867 verbindt Kuipers zich als "enigst agent voor Leeuwarden en omstreken" aan de Groninger Stoombierbrouwerij Artevelde uit Hoogkerk. Deze in 1866 opgerichte brouwerij produceert ondergistende bieren volgens Beierse en Weense recepturen. Kuipers agentschap van deze kleine brouwerij duurt niet erg lang. Grotere bierbrouwerijen elders uit den lande dienen zich aan. In 1872 betreft Kuipers blijkens advertenties in de *Leeuwarder Courant* Beierse bieren van tenminste vier Nederlandse producenten: Stoombierbrouwerij Davo (Deventer, 1867 maar min of meer voortgekomen uit de brouwerij waarmee Kuipers al vanaf het begin van zijn carrière in handelsrelatie staat), firma Werthemann & Türstig handelend onder de naam Stoombierbrouwerij De Kroon (Arnhem, 1860), N.V. Koninklijke

Nederlandsche Beiersch-Bierbrouwerij (Amsterdam, 1864) en firma De Pesters, Kooy & Co. handelend onder de naam Beiersch-Bierbrouwerij De Amstel (Amsterdam, 1870). In 1873 wordt Kuipers door Heineken's Bierbrouwerij Maatschappij N.V. benaderd met de vraag of hij hoofdagent voor Friesland wil worden.² Kuipers stemt daarin toe en bouwt vervolgens zijn contacten met de andere Nederlandse brouwerijen van Beierse bieren snel af. Wel blijft hij, ter aanvulling op het Heineken-assortiment, handelen in diverse buitenlandse bieren.

Inmiddels heeft Kuipers zich geassocieerd met zijn 21-jarige stiefzoon en neef Tjipke Konter. In de notariële akte van 10 januari 1869 worden de activiteiten van de firma B.J. Kuipers & Co. omschreven als *“het uitoefenen en drijven van den bierhandel en houden van bierhuis”*. Het is echter zo goed als zeker dat de bierhandel het bierhuis inmiddels ver heeft overvleugeld. In de loop van 1869 wordt een uitbater aangetrokken om het Oranje-Bierhuis te bestieren zodat Bouwe Kuipers en Tjipke Konter hun volle aandacht kunnen geven aan de bierhandel. Opvallend is dat Kuipers eigen zoon Jan Ruurd (1849-1926) bij diens meerderjarigheid niet toetreedt tot de firma. Jan Ruurd Kuipers vestigt zich in mei 1869 in Harlingen en verhuist vandaar in maart 1874 naar Rotterdam. Aldaar oefent hij het nederige beroep van kantoorbediende uit.

In 1878 wordt het Oranje-Bierhuis door de firma B.J. Kuipers & Co. van de hand gedaan. Vermeldenswaard is dat het etablissement nadien alle stormen des tijds weet te doorstaan waardoor het thans nog steeds gevestigd is op de hoek van het Raadhuisstraatje (tegenwoordig Auckemastraatje) en Herenwaltje. Met de verkoop van het Oranje-Bierhuis zien de heren Kuipers en Konter zich gedwongen hun bierhandel te verplaatsten naar een belendend pand aan het Herenwaltje. Na de verhuizing van het bedrijf lijkt Bouwe Kuipers ervoor te hebben gekozen om nog slechts als stille vennoot te fungeren. Vanaf mei 1879 afficheert Kuipers zich niet langer als bierhandelaar en is hij officieel zonder beroep.

Flessenimporthandel hoofdzaak

Met het oog op de toekomst regelen Bouwe Kuipers en Tjipke Konter op 29 april 1879 opnieuw hun zakelijke verhoudingen. Bij notariële akte wordt vastgelegd dat in het geval Kuipers binnen vijf jaar komt te overlijden – wat in december 1883 inderdaad gebeurt – stiefzoon/neef/compagnon Konter als enige firmant de zaak zal voortzetten. Opvallend is dat Konter de zeggenschap over de firma B.J. Kuipers & Co. niet zal hoeven te delen met zijn in Rotterdam woonachtige stiefbroer/neef Jan Ruurd Kuipers. Hiervoor heeft Tjipke Konter echter ongetwijfeld ook een prijs moeten betalen, in de vorm van één of andere compensatieregeling. In het kader van die compensatieregeling is waarschijnlijk in de loop van 1879 of begin 1880 de firma Konter & Kuipers opgericht, waarvan de onderhandse akte overigens pas in augustus 1886 (!) ter griffie van de arrondissementsrechtbanken te Rotterdam en Leeuwarden wordt geregistreerd. In deze akte worden de activiteiten van de vennootschap als volgt omschreven: *“handel [...] drijven in flesschen, op eigen naam en als agenten van buitenlandsche fabrieken”* en *“importeerden en handel drijven in buitenlandsche bieren, uitsluitend op fust”*. Hoewel de vennootschap dus in Rotterdam en Leeuwarden staat ingeschreven, wordt de firma Konter & Kuipers operationeel geleid vanuit Rotterdam, waar de voormalige kantoorbediende Jan Ruurd Kuipers zijn intrek neemt in een eigen kantoor aan de Goudsesingel. In 1883 of 1884 verhuist dit kantoor naar de Nieuwehaven.

Duidelijk is dat firma Konter & Kuipers één activiteit ontplooit die voorheen door de firma B.J. Kuipers & Co. is uitgeoefend, namelijk de handel in buitenlands bier. Vergeleken met de volumes Heineken-bier die door de firma B.J. Kuipers & Co. in Friesland worden weggezet, zullen de verhandelde volumes buitenlands fustbier van de firma Konter & Kuipers

IMPORTATIE VAN BUITENLANDSCHE BIEREN.

Geregelde aanvoer van
MÜNCHNER-bier der brouwerij Zum Münchner Kindl, München.
DORTMUNDER-bier der Actiën Brauerei, Dortmund.
STOUT en ALE van Bass & Co., Londen.

LAGE PRIJZEN, zie Prijscourant.

Agenten: KONTER & KUIPERS, Rotterdam.

Boven: advertentie *Middelburgsche Courant*, 22 april 1886.

Onder: advertentie *Het Nieuws van den Dag*, 1 april 1885.

Links: Vanaf maart 1886 was de firma Konter & Kuipers alleenimporteur van het Münchner Kindl bier.

BASS & CO'S
Ale en Stout,
uitsluitend op Vaten.
AGENTEN
KONTER & KUIPERS,
Rotterdam.

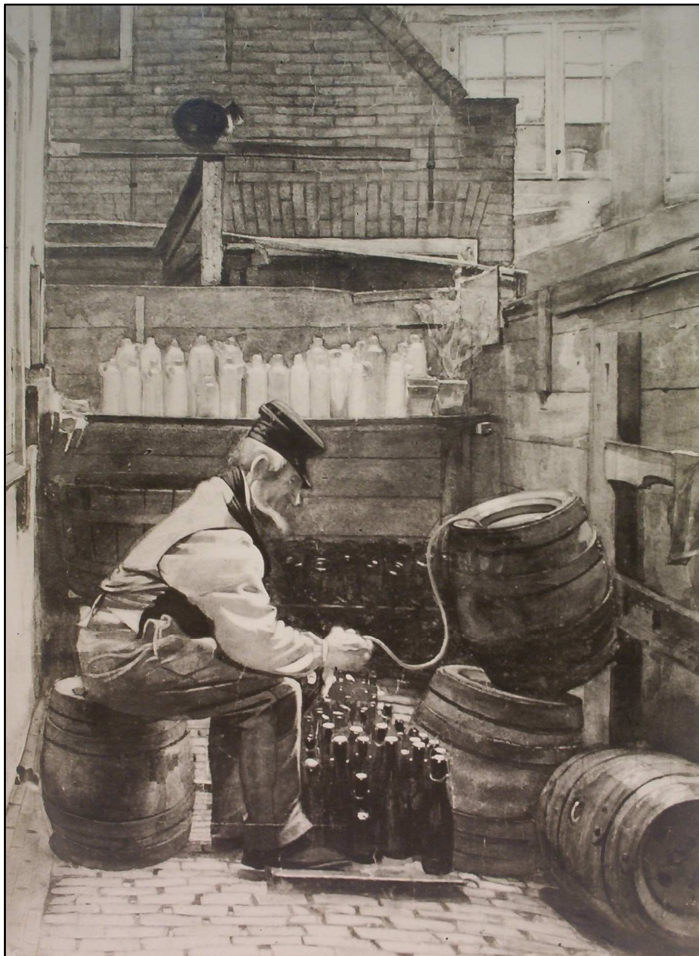
NB. Ter vermindering van concurrentie met onze afnemers, leveren wij niet op Flesschen. (5096)

bescheiden zijn geweest. Daar staat echter tegenover dat geïmporteerde bieren als Stout (van Bass & Co. uit

Burton upon Trent), Dortmunder (van de Dortmunder Actiën Brauerei) en Münchener (van Brauerei zum Münchner Kindl) met een relatief hoge winstopslag zullen zijn verkocht. Opvallend is dat de firma Konter & Kuipers uitsluitend handelt in fustbier. "Ter vermindering van concurrentie met onze afnemers, leveren wij niet op flesschen" zo laat het bedrijf in diverse advertenties weten. De beslissing om geen buitenlands flessenbier te verkopen hangt samen met de tweede activiteit van de firma Konter & Kuipers, die vermoedelijk de hoofdactiviteit is geweest: importhandel in flessen. Ongetwijfeld telt het bedrijf onder haar flessenafnemers meerdere bierbottelaars en begeeft het zich daarom zelf niet op het terrein van het bottelen van bier.

Opkomst van bierbottelarijen en mineraalwaterbedrijven

De praktijk van het bottelen van bier is in Nederland kort vóór 1850 ontstaan in de grote steden van het westen des lands. Met name duurdere bieren (zware bieren, importbieren) leenden zich ervoor te worden gebotteld. Een vat bier kon bij warm weer of door het gebruik van een verontreinigde tapstang zeer gemakkelijk bederven waarna de hele inhoud van het vat waardeloos was. Botteling van bier was een vorm van risicobeheer: door de inhoud van een vat over een groot aantal flessen te verdelen was de kans op massaal bederf aanmerkelijk kleiner. Daarbij lieten gebottelde bieren zich veel gemakkelijker vervoeren (in kisten) en koelen (in ijskelders en ijsemers) dan bieren op vat. Maar belangrijker nog dan al deze voordelen was dat met flessenbier de biermarkt kon worden verruimd. Zo konden café's die goedkoop (dun) bier op tap hadden, hun klanten daarnaast diverse duurdere (zware) bieren op

fles offreren. Gebottelde bieren leenden zich voorts uitstekend voor thuisconsumptie. Tapperijen die consumenten bier aan de maat (per kan) verkochten waren dan ook de eersten die ertoe overgingen om bier te bottelen. Na de komst van pasteuriseertoestellen begonnen rond 1880 tenslotte ook bierbrouwerijen het bottelen van bier als een interessante aangelegenheid te beschouwen. Gepasteuriseerd flessenbier kon namelijk worden geëxporteerd naar de koloniën in de oost en de west en naar andere tropische regio's. Het bottelen van bier voor binnenlandse consumptie lieten de brouwerijen vooralsnog geheel over aan hun agenten, aan tapperijen of aan horecabedrijven zelf.

Het bottelen van bier geschiedde veelal met zeer eenvoudige apparatuur. Vaak werd het bier gewoon met een slangetje vanuit het fust overgeheveld op flessen.

Als meest vooraanstaande Friese bierhandel heeft de firma B.J. Kuipers & Co. reeds vroegtijdig de voordelen onderkend van het bottelen van bier. Uit advertenties kan worden afgeleid dat oprichter Bouwe Kuipers daar zo rond 1860 mee is begonnen. De meeste andere Friese bierhandelaren volgden, vroeger of later, het voorbeeld van Kuipers. Van degenen die zich gingen toeleggen op het bottelen van bier, ontwikkelde nadien een groot aantal zich tevens tot 'mineraalwaterfabrikant' oftewel producent van spuitwater en limonadegazeuses. De productie van deze koolzuurhoudende alcoholvrije dranken was betrekkelijk eenvoudig en de afzetkanalen waren deels dezelfde als die voor bier. Voor zover bekend heeft de firma B.J. Kuipers & Co. nimmer spuitwater en limonadegazeuses vervaardigd, waarschijnlijk omdat diverse andere Leeuwarder ondernemers zich daar al op hadden toegelegd.

Toenemende flessenvraag

De opkomst van bierbottelarijen en mineraalwaterbedrijven leidt in het laatste kwart van de negentiende eeuw tot een sterk stijgende vraag naar flessen. Nederlandse verpakkingsglasfabrieken als Boers & Co. (Delft), J.H. Thöne & Co. (Nieuw-Buinen), Meursing & Co. (Nieuw-Buinen) en Jeekel & Co. (Leerdam) kunnen aanvankelijk alleen tegemoetkomen aan de vraag naar beugelflessen voor de botteling van bier. Geen enkele Nederlandse glasblazerij is in staat om kogelflesjes en spuitwatersifons te leveren. Tegen deze achtergrond is het bepaald geen gek idee dat Tjipke Konter en Jan Ruurd Kuipers in 1879

KONTER & KUIPERS,
KOGELFLESSCHEN,
FLESSCHENSORTEN,
Beugelflesschen,
ROTTERDAM en LEEUWARDEN.

*benevens alle andere
tot concurreerende prijzen.*

W E E N E R S Y P H U N S
PRIMA BOHEEMSCHE KRISTAL.
GEGARANDEERD LOODVRIJE
KONTER & KUIPERS,
Rotterdam-Leeuwarden.

(9251)

Boven: advertentie *Middelburgsche Courant*, 25 mei 1883.

Links: advertentie *Het Nieuws van den Dag*, 5 mei 1891.

of 1880 besluiten een flessenimporthandel te beginnen. Konter en Kuipers zijn ook zeker niet de enigen die het gat in de markt zien en erin springen. Diverse andere bedrijfjes in Rotterdam en Amsterdam werpen zich rond 1880 eveneens op als importeurs van kogelflesjes en spuitwatersifons.

Assortiment

Uit haar advertenties blijkt dat de firma Konter & Kuipers zich als flessenimporthandel inderdaad sterk gericht heeft op bierbottelarijen, zelfbottelende bierbrouwerijen en mineraalwaterfabrikanten. De flessen waarvoor het bedrijf adverteerde vallen uiteen in drie categorieën: beugelflessen voor bier, kogelflesjes voor limonadegazeuse en sifons voor spuitwater. Alleen in een advertentie uit 1883 geeft het bedrijf te kennen daarnaast ook “*alle andere soorten flesschen tot concurreerende prijzen*” te kunnen leveren.

Van welke buitenlandse producent de beugelflessen werden betrokken is niet bekend. De spuitwatersifons werden in advertenties aangeprezen als zijnde van Weense herkomst en vervaardigd uit Boheems kristal. Vermoedelijk waren ze afkomstig van de firma Carl Stölzle's Söhne, eigenaar van een groot aantal glasfabrieken in Niederösterreich en Bohemen, waaronder één in Georgenthal (het huidige Jiřetín pod Jedlovou in Tsjechië) waar uitsluitend sifons werden vervaardigd. Voor kogelflesjes heeft de firma Konter & Kuipers zich tot Engeland gewend. De oudste advertenties zijn geïllustreerd met afbeeldingen van hetzelfde gedrongen model kogelflesje als waar deze speurtocht mee is begonnen. In kringen van verzamelaars wordt dit model kogelflesje aangeduid als een *dumpy*. In latere advertenties van de firma Konter & Kuipers treffen we illustraties aan van een langwerpiger model dat aangeprezen wordt als de "*echte Engelsche Codd's kogelfles*". Die aanprijzing duidt erop dat deze kogelflessen afkomstig waren uit de Hope Glass Works in Barnsley van The Rylands Glass and Engineering Company Ltd. De geschiedenis van dat bedrijf is nauw verbonden met de uitvinder van de kogelfles Hiram Codd (1838-1887).

	<p>Echte Engelsche CODD's KOGELFLESSCHEN.</p> <p><i>Zéér Sterk.</i> <i>Zuivere Ringsleuf.</i> <i>Prachtig glas.</i></p>	<p>SIPHONS BOHEEMSCH KRISTAL.</p> <p>ZUIVER BLOKTIN.</p> 	<p>Prima Verbeterde Sterke BEUGELFLESSCHEN</p> <p>met specialen Beugelrand DRIJVENDE GUMMIRINGEN.</p>	
<p><i>Tot concurrerende prijzen in alle courante modellen voorradig.</i> KONTER & KUIPERS, Rotterdam. - Leeuwarden.</p>				

Advertentie *Leeuwarder Courant*, 19 mei 1898.

Nog veel raadsels

Hoe groot en verspreid het afnemersbestand was van de firma Konter & Kuipers is moeilijk te achterhalen. Uit bewaard gebleven nota's en archeologische flessenvondsten blijkt dat het bedrijf in elk geval bierflessen heeft geleverd aan de Hengelosche Stoom Beiersch Bierbrouwerij van de firma Meijlink & Barteling (Hengelo) en aan N.V. Ravenswaaij's Bierbrouwerij Maatschappij (Gorinchem). Ongetwijfeld heeft de firma Konter & Kuipers, gebruik makend van Tjipke Konters zakelijke contacten als hoofdagent van Heineken, ook de nodige bierbottelaars en mineraalwaterfabrikanten in Friesland van flessen en sifons voorzien. Voorstelbaar is voorts dat de firma Konter & Kuipers heeft geprofiteerd van Konters relaties met Heineken-agenten elders in Nederland. Vast staat in elk geval, getuige de flessenleveranties aan de bierbrouwerijen te Hengelo en Gorinchem, dat het bedrijf zich niet heeft beperkt tot het netwerk van Heineken-bottelaars en agenten. Ook heeft het bedrijf zichzelf geen geografische beperkingen opgelegd. Het kogelflesje uit Zeeuws-Vlaanderen dat de aanleiding vormt voor deze speurtocht onderstreept dit, evenals het feit dat geadverteerd werd in kranten uit alle windstreken van het land.

Hoe het de firma Konter & Kuipers zakelijk is vergaan is een groot vraagteken. Toen in 1888 of kort daarvoor de eerste kogelflesjes van Nederlandse makelij (uit de N.V. Flesschenfabriek

Delft v/h Boers & Co.) op de markt verschenen, zullen flessenimportbedrijfjes als Konter & Kuipers het vermoedelijk wat minder makkelijk hebben gekregen dan ze tot dan toe gewend waren. Louter afgaande op de advertenties – andere bronnen ontbreken helaas – lijkt de firma Konter & Kuipers een kleine twintig jaar lang aardig te hebben gefloreerd als flessenimport-handel. Rond 1900 is het waarschijnlijk langzaam bergafwaarts gegaan. Dat lag echter niet alleen aan de toegenomen concurrentie door Nederlandse glasblazerijen.

Jan Ruurd Kuipers (foto Ed. Radermacher) en Tjipke Tjipkes Konter (collectie Wanda Peters).

Van Jan Ruurd Kuipers is bekend dat hij ook voor eigen rekening en risico – dus buiten de firma Konter & Kuipers om – actief was als fruitexporteur. In het adresboek van de gemeente Rotterdam staat achter de naam van Jan Ruurd Kuipers vanaf 1906 consequent het beroep fruithandelaar vermeld. Aan de Spoorwegstraat bevond zich een door Kuipers gehuurde overdekte losplaats voor groenten en fruit. Met de export van fruit naar Engeland viel aan het eind van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw veel geld te verdienen. Vermoedelijk is de lucratieve fruitexport Kuipers gaandeweg meer gaan bevallen dan de flessenimport. Evenzo heeft Tjipke Konter waarschijnlijk voorrang gegeven aan zijn werk als hoofdagent van Heineken voor Friesland in de firma B.J. Kuipers & Co. Daarbij eiste ook de Leeuwarder gemeentepolitiek steeds meer van zijn tijd en aandacht op. Na zestien jaar deel te hebben uitgemaakt van de Leeuwarder gemeenteraad werd Konter in 1907 benoemd tot wethouder van financiën. Dit wethouderschap leidde er mede toe dat hij zich ultimo 1908 terugtrok uit de dagelijkse leiding van bierhandel B.J. Kuipers & Co. ten gunste van zijn twee jongste zonen, Karel (1872-1910) en Egbert Konter (1876-1933).

Einde van de firma

Afgaande op de vermeldingen in adresboeken heeft de firma Konter & Kuipers, importhandel in flessen en fustbier, nog zeker tot 1912 bestaan. Overigens heet het bedrijf vanaf 1903 Komter & Kuipers nadat Tjipke Konter zijn naam (en die van zijn nakomelingen) heeft laten wijzigen in het welluidender Komter. Na 1912 ontbreekt elk spoor van het bedrijf. Vermoedelijk is de firma geruisloos opgedoekt.

Na een wethouderschap van acht jaar gaat Tjipke Komter in september 1915 met pensioen. Tjipke, geboren als vaderloos zeemanskind op Schiermonnikoog, overlijdt uiteindelijk op 74-jarige leeftijd als ereburger van Leeuwarden (augustus 1921). Jan Ruurd Kuipers keert Rotterdam in maart 1914 na dertig jaar de rug toe en gaat met zijn vrouw in Den Haag rentenieren. Geheel onbezorgd is zijn oude dag niet. Kuipers heeft een groot deel van zijn vermogen belegd in Russische aandelen, die na de revolutie van 1917 niets meer waard blijken te zijn. Na het overlijden van zijn vrouw verhuist hij in april 1926 naar Laren (NH), waar zijn enig kind, dochter Aafke (1876-1943), woont. Zij is getrouwd met haar achterneef Douwe Komter (1871-1957), Tjipkes één na oudste zoon. Het echtpaar Komter-Kuipers is werkzaam in de kunsten: Aafke is een begaafd pianiste en musicologe, Douwe is opgeleid als kunstschilder en handelt in antiek en Oosterse kunst.³ Enkele maanden na zijn verhuizing naar Laren overlijdt Jan Ruurd Kuipers (augustus 1926).

Summary: Konter & Kuipers, bottle and keg beer importers (1879/1880-1912)

Soon after its invention in 1872 by Hiram Codd (1838-1887) English-made Codd-bottles were imported in the Netherlands by several small trading companies based in Rotterdam and Amsterdam. One of these companies, Konter & Kuipers, was owned by two cousins who also happened to be stepbrothers: Tjipke Tjipkes Konter (1847- 1921) and Jan Ruurd Kuipers (1849-1926). Konter and Kuipers, both Frisians by birth, started trading in Codd-bottles in 1879 or 1880. Though formally registered in Rotterdam and Leeuwarden (Frisia), the office and warehouse of Konter & Kuipers were located in Rotterdam. Daily operations were managed by Jan Ruurd Kuipers. Tjipke Konter was far more occupied by running B.J. Kuipers & Co., the Heineken beer bottling company in Leeuwarden that was started by his stepfather and uncle Bouwe Jans Kuipers (1820-1883) in 1852. The embossments of a Codd-bottle recently acquired by the Likeur & Fris Museum (National Museum for Liqueurs and Soft Drinks, Hilvarenbeek), dating from 1899-1903, show that Konter & Kuipers at the turn of the century were acting as agents for the Oaks Glass Bottle Works from J.W. Dobson Ltd in Barnsley (South Yorkshire). Konter & Kuipers were also importing sodawater siphons (probably made at the Georgenthal factory of Carl Stölzle's Sons in Bohemia) and swing stopper bottles to fulfill the needs of the growing Dutch soft drinks and beer bottling industry. From the onset Konter & Kuipers were also active in the keg beer import trade. They avoided bottling these beers so as not to become the competitors of the beer bottlers they served as bottle importers. In 1903 Tjipke Konter changed his name in the more decorously sounding Komter ('kont' is the vulgar Dutch word for bottom). By that time the Konter & Kuipers company was already in decline as Codd-bottles were by then mass produced by several Dutch glass works. In 1912 or soon thereafter the company was quietly dissolved.

Noten

¹ Johan Winkler, Bier en bierdrinkers in Friesland. In: *Oud Nederland* ('s-Gravenhage : Charles Ewings, 1888) p.313-332 [oorspronkelijk verschenen in: *Friesche volksalmanak 1884* (Leeuwarden : Meijer, 1884) p.113-140]; Klaas Zandberg (eindred.), *Tapperijen, logementen, sociëteiten en huizen van plezier : historische horeca* (Leeuwarden : Leeuwarder Historische Vereniging Aed Levwerd & Historisch Centrum Leeuwarden, 2001)

² H.A. Korthals, *Korte geschiedenis der Heineken's Bierbrouwerij Maatschappij N.V. 1873-1948* (Amsterdam : Allert de Lange, 1948), p.42 en 65-66

³ N. Marijke Peters en Hettie A. Whitlau (samenst.), *Innig aanschouwen : de schilder Douwe Komter* (Laren : Singer Museum, 1989); Jurjen Vis, *Aafke Komter-Kuipers (1876-1943) : een Friezin vol muziek* (Leeuwarden : Afûk-Fryske Akademy, 2011)